

ÚVOD DO PEDAGOGIKY A ZÁKLADY PEDAGOGICKÉHO MYŠLENÍ

Výchova v životě člověka

Výchova je společenský jev.

Výchova je specificky lidský druh činnosti.

Výchova je podmíněna biologicky, což znamená specifčnost genetické výbavy každého jednotlivce, která se promítá do fyzických rysů, typu nervové soustavy, vloh a schopností.

Člověk má schopnost učit se a být vychováván a má také potřebu být vychováván.

Výchova představuje kultivující dialog mezi subjektem (pedagog, rodič, vychovatel) a objektem výchovy (žák, dítě mladistvý, vychovávaný jedinec) a směřuje k sebevýchově (dospělý, splývá subjekt a objekt).

Jednotná definice výchovy neexistuje, a to proto, že definice je koncipována na základě pojetí výchovy a akcentace určitých základních východisek výchovy.

Hominizace, socializace, personalizace, enkulturace.

Základní přístupy k výchově v historii

Výchova patří k nejsložitějším procesům, které známe. Důsledkem této skutečnosti jsou velmi rozdílná pojetí výchovy v historii i v současnosti.

Někteří autoři jsou si vědomi místa výchovy v životě člověka, někteří výchovu přeceňují, jiní význam výchovy nedoceňují nebo odmítají.

a) **Výchovný optimismus** (J. A. Komenský, 1592-1670)

b) **Přeceňování možností výchovy:** J. Locke (1632 – 1704), Helvétius, C.A., (1715-1771)

b) **Výchovný pesimismus:** (J. J. Rousseau, 1712-1778)

Pedologie: na zač. 20. století, teorie dvou faktorů – vliv prostředí a dědičnosti, nikoli výchovy.

c) **Antipedagogika:** mnoho proudů, vývoj v současnosti. Odškolnění společnosti, Pryč s výchovou, descolarizace, amikace.

Působení intencionální- záměrné, cílevědomé, plánovité, výchova.

Působení funkcionální- nezáměrné, bezděčné, spontánní, vlivy prostředí a okolí.

Přímé výchovné působení - výchova přímá

- Pedagog staví před žáky požadavek
- vymezuje cíle jejich činnosti
- často stanoví postup činnosti
- ovlivňuje rozhodovací proces
- samotnou činnost řídí
- vymezuje jednotlivé kroky
- sleduje jejich realizaci, organizuje činnost jednotlivců i skupiny
- hodnotí výsledky činnosti

Nepřímé výchovné působení - výchova nepřímá

- Výchovný cíl klade jen vychovatel, zatímco žák sleduje jiný cíl
- učení je řízeno tak, že se pedagog snaží o změnu nebo úpravu podmínek
- je to působení prostřednictvím skupiny, kolektivu

- pedagog se snaží vytvářet výchovné situace tak, aby je žák vnímal jako přirozené a neřízené
- pedagog ovlivňuje situaci zevně - situace nevyžaduje přímý kontakt pedagoga a žáka

Výchova v širším slova smyslu – výchova a vzdělávání, edukace.

Výchova v užším smyslu- výchova ve složkách (estetická, mravní, rozumová, pracovní, tělesná, ekologická...).

Literatura:

Bertrand, Y. Soudobé teorie vzdělávání. Praha: Portál, 1998, s. 160...

Helus, Z. Dítě v osobnostním pojetí. Praha: Portál, 2004, s. 47.

Illich, I. Odškodnění společnosti. Praha, Slon, 2001. Kučerová, S. Chybná východiska a mylné předpoklady antipedagogiky. In: Pedagogická orientace 2, 1999, s. 100-105.

Pařízek, V. Obecná pedagogika. Praha: SPN, 1991.

Prokop, J. Černá anti-pedagogika. In: Pedagogická orientace 3, 1998, s. 2-13.

Rýdl, K. Tradice a současnost alternativního pedagogického hnutí v ČSFR a ve světě.

Prešov, 1992.

Rýdl, K. Inovace školských systémů. Praha: ISV, 2004, s. 37, 257.

Schoenebeck, K. von. Škola s přívětivou tváří. 2001.

Singule, F. Současné pedagogické směry a jejich psychologické souvislosti. Praha: SPN, 1992, s.28-32.

Štverák, V. Obecná a srovnávací pedagogika. Praha: Karolinum, 1999.

Václavík, V. Cesta ke svobodné škole. Hradec Králové: Gaudeamus, 1995.

Vorlíček, Ch. Úvod do pedagogiky. HaH, 2000.